

Sudjelovanje mladih žena u procesima odlučivanja u Hrvatskoj (stručni rad izrađen za konferenciju 'Mlade žene i rodna ravnopravnost u post-jugoslavenskim društvima')

Autorice: Tajana Broz u suradnji s Nataša Bijelić i Maja Gergorić

Sažetak

Cilj ovog rada je utvrditi u kojoj mjeri mladi, a posebice mlade žene participiraju u tijelima odlučivanja na regionalnoj odnosno županijskoj razini. Rad objedinjuje dva istraživačka izvještaja nastala u okviru projekta Mlade žene mijenjaju svijet koji je tijekom 2013. godine provodio CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje. U radu se prikazuju rezultati analize *policy* dokumenata na nacionalnoj i županijskoj razini koji se tiču područja aktivnog sudjelovanja mladih u društvu, rezultate rodne analize sudjelovanje mladih u županijskim Savjetima mladih u 2013. godini te rodnu analizu sudjelovanja mladih u županijskim skupštinama u mandatu 2009-2013, te mandatu 2013-2017. Donosi se i pregled rezultata analize stavova, mišljenja i problema s kojima se mlade žene koje sudjeluju u tijelima odlučivanja. Ustanovljeno je da politike za mlade na nacionalnom i lokalnom nivou ne prepoznaju važnost i potrebu aktivnog sudjelovanja mladih žena u društveno-političkim procesima niti predviđaju mjere za postizanje istog. Pokazalo se da mlade žene u grupi mladih ravnopravnije participiraju u donošenju odluka na regionalnoj razini nego kada gledamo žene u općoj populaciji. No, broj mladih žena predsjednica županijskih Savjeta mladih je ispodprosječan te je veća vjerojatnost da će mlade žene biti podzastupljeni spol, što pokazuje da još uvijek postoji potreba za osnaživanjem mladih žena za preuzimanje ključnih pozicija u procesima donošenja odluka i za radom na postizanju rodne ravnopravnosti u društvu. Mladi ljudi često smatraju da je pitanje rodne ravnopravnosti riješeno što značajno usporava napredak u još mnogim pitanjima koja su za žene u društvu otvorena, a koja moraju biti dio širih društvenih i strukturalnih promjena koje uključuju promjene u rodnim odnosima u smjeru ostvarenja pune rodne ravnopravnosti između žena i muškaraca.

Ključne riječi: mladi, žene, odlučivanje, županije, politika, rod, izbori, participacija

Summary

The aim of this paper is to establish to which extent young women participate in process of decision making on county (regional) level. Paper is based on two researches CESI – Center for Education, Counseling and Research conducted through project Young Women are Changing the World in 2013. The paper provides results of the youth policy documents analysis on national and regional level for the area of active participation of youth in society, the results of gender analysis of Youth Councils on regional level as well as the analysis of youth participation in county councils

in mandate 2009-2013 and mandate 2013-2017. The paper presents results of research on the attitudes; opinions and problems young women are facing participating in decision making bodies. Research showed that youth policies on national and regional level don't recognize the importance of young women's active participation in political processes not do they determine any measures for achieving that goal. Young women among youth participate more equally than women generally. But, the number of young women presidents of Youth Councils is below average and there is still higher possibility for young women to be underrepresented sex in decision making bodies which shows that there is still a need to empower young women for taking leadership position and for work on achieving gender equality in society. Young people often think that gender equality is already achieved which slows down the progress in numerous areas of women's lives. This progress has to be part of wider social and structural changes which will include removal of gender hierarchy and achievement of full gender equality.

Key words: youth, women, participation, decision making, politics, gender, elections, county

1. Uvod

Važnost aktivnog sudjelovanja mladih u društvu možemo promatrati na dva načina. Sudjelovanjem u odlučivanju, kako institucionalnom, tako i vaninstitucionalnom kroz angažman u nevladinim organizacijama, inicijativama i slično, mladi uče o političkim procesima, razvijaju demokratsku političku kulturu i time čine bazu za regrutaciju budućih donositelja/ica odluka. U smislu baze za regrutaciju budućih donositelja/ica odluka možemo promatrati i participaciju mladih žena, što je među mladima veći udio mladih žena to u budućnosti možemo očekivati veći udio žena u tijelima odlučivanja. No, s druge strane, mladi ljudi su prije svega sadašnjost. Ako polazimo od toga da oni koji imaju neposredno iskustvo mogu biti i najbolji donosioci odluka onda je jasno da mladi moraju već sada sudjelovati u donošenju odluka. Jednako tako, iz perspektive zagovaratelja/ica reprezentativne demokracije važno je da mladi kao velika i društveno važna grupa¹ sudjeluje u donošenju odluka.

Odnos mladih prema politici i demokraciji u Republici Hrvatskoj obilježen je značajnim problemima. Obrasci političkog ponašanja mladih u Hrvatskoj uključuju distanciranost od politike što se odražava kroz slabu zainteresiranost i ispodprosječnu participaciju u političkim institucijama i procesima, zatim sklonost prema izvaninstitucionalnom političkom djelovanju te podložnost raznim oblicima političke manipulacije i instrumentalizacije (Ilišin et al., 2013). Mladi su malo zainteresirani za političke događaje, uglavnom su nezadovoljni generacijskim političkim predstavništvom, mogućnostima osobnog utjecaja na tijela vlasti i stanjem demokracije u zemlji, te smatraju da nedovoljno participiraju u izbornim procesima, pri čemu ih većina nema stranačkih preferencija niti samoprocijenjenog ideološkog predznaka (Ilišin et al., 2013). Iako dvije trećine mladih smatra modernim aktivno bavljenje politikom i sudjelovanje u građanskim akcijama tek je svaki sedmi ispitanik/ica u 2012. godini sudjelovao/la u nekom obliku dobrovoljnog rada i to su se češće okušali u radu neformalnog karaktera (npr. pomaganju nemoćnima i starijima ili kolegama u učenju) nego u aktivnostima vezanima za život lokalne zajednice. Takva neznatna spremnost mladih na volonterski angažman pokazuje da, u Hrvatskoj danas, slaba participacija mladih u formalnoj

¹ Prema popisu stanovništva iz 2011. godine mladi u dobi 15-29 godine čine 18,5% stanovništva RH (DSZ, 2013)

politici nije kompenzirana većim angažmanom u civilnom društvu (Ilišin et al., 2013). Prema UNICEF-ovom istraživanju, mladi srednjoškolci/ke su kritični kada je u pitanju ocjena razine njihove participacije u donošenju odluka u lokalnoj zajednici. Tek ih šestina smatra da odgovorne osobe na lokalnoj razini uzimaju u obzir njihovo mišljenje kada donose odluke vezane uz mlade (Miharija, Kuridža, 2011).

Stav je većine mladih prema političkoj participaciji žena, da zastupljenost žena nije zadovoljavajuća a pritom se ističu dva stajališta: uočavanje nedostatnosti ženske političke inicijative temeljem njihova manjeg udjela u stranačkom članstvu i na vodećim stranačkim pozicijama te adresiranje odgovornosti na političke stranke koje ne uključuju dovoljno žena na izborne kandidacijske liste. Rezultati ukazuju i na rodne razlike gdje su mlade žene daleko svjesnije vlastite marginalne pozicije u društvenom i političkom životu, istovremeno pokazujući veći stupanj očekivanja od društvenih procesa koji bi ubrzali promjenu njihovog položaja (Štimac Radin, 2007).

Statistike govore u prilog značajne podzastupljenosti žena u političkom životu ukazujući time na tradicionalnost hrvatskog društva. Udio žena u Hrvatskom saboru tokom posljednjih 12 godina kretao se između 23 i 25% (Broz, 2012). Na lokalnoj razini zastupljenost žena u procesima odlučivanja je izrazito niska. Podaci Državnog izbornog povjerenstva za lokalne izbore iz 2013. godine pokazuju da žene čine svega 20,69% članova Županijskih skupština te 17,9% članova gradskih i općinskih vijeća. Također, žene čine svega 7,03% čelnika/ca gradova i općina u Republici Hrvatskoj².

2. Metodologija

Cilj ovog rada je utvrditi u kojoj mjeri mladi, a posebice mlade žene participiraju u tijelima odlučivanja na regionalnoj odnosno županijskoj razini. Rad objedinjuje dva istraživačka izvještaja nastala u okviru projekta Mlade žene mijenjaju svijet koji je tijekom 2013. godine provodio CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje. Prvi je analiza „Sudjelovanje mladih žena u procesima odlučivanja na regionalnoj razini u RH“ (Broz, 2013), a drugi je „Mlade žene mijenjaju svijet: Rezultati istraživanja u Republici Hrvatskoj“ (Bijelić, Gergorić, 2013).

Kako bismo dobili pregled institucionalnog i strateškog okvira za mlade u Republici Hrvatskoj u radu se prikazuju rezultati istraživanja Bijelić i Gergorić (2013) koje su analizirale *policy* dokumente na nacionalnoj i županijskoj razini koji se tiču područja aktivnog sudjelovanja mladih u društvu i to kako bi se utvrdilo postoji li rodna perspektiva i koje mjere se predviđaju za povećanje aktivnog sudjelovanja mladih. Ukupno je analizirano 17 dokumenata koji su uključivali Nacionalni program za mlade 2009-2013 te pet trenutno važećih županijskih programa za mlade i jedanaest programa rada Savjeta mladih. Podaci su prikupljeni direktnim putem, odnosno kontaktiranjem 21 administrativne jedinice - 20 županija i Grada Zagreba- ali i prikupljanjem dokumenata iz sekundarnih izvora kao što su web stranice. Pet županija izjasnilo se da nema županijski program za mlade niti program rada savjeta mladih.

Ovaj rad prikazuje rodnu analizu sudjelovanje mladih u županijskim Savjetima mladih u 2013. godini te rodnu analizu sudjelovanja mladih u županijskim skupštinama u mandatu 2009-2013, te mandatu 2013-2017. Podaci za analize su zatraženi od tajništva Županijskih skupština i odnose se na dan konstituiranja županijskih skupština te su u njih uračunati i zamjenski mandati. Naime, kako

² Državno izborno povjerenstvo: Lokalna samouprava – rodna statistika izabranih kandidata (Lokalni izbori 2013)

dio vijećnika/ca zbog nespojivih dužnosti stavlja svoje mandate u mirovanje na njihovo mjesto na sam dan konstituiranja županijskih skupština dolaze njihove zamjene. Također u detaljnoj analizi po političkim strankama koncentrirale smo se na parlamentarne stranke, dok su neparlamentarne stranke svrstane u kategoriju ostalih. Dobiveni kvantitativni podaci uspoređuju se s istraživanjem dr.sc. Vlaste Ilišin (2006) za mandat 2005-2009 godinu pri čemu je važno napomenuti da je u tom istraživanju uzeta granica za mlade od 29 godina, dok se u CESI analizi podataka uzela dobna granica od 30 godina.

Bijelić i Gergorić (2013) analizirale su stavove, mišljenja i probleme s kojima se mlade žene koje sudjeluju u tijelima odlučivanja susreću i pregled tih rezultata također donosi ovaj rad. U svrhu analize provedena je fokus-grupna diskusija čije su sudionice bile su mlade žene aktivne u političkom i društvenom životu te u tijelima odlučivanja na nacionalnoj i lokalnoj razini. Sudjelovalo je 5 žena u dobi od 25-28 godina aktivnih u političkim strankama ili organizacijama civilnog društava. Neke od njih su bile ili jesu članice Savjeta mladih ili lokalnih i regionalnih tijela odlučivanja.

3. Institucionalni i strateški okvir za sudjelovanje mladih u procesima odlučivanja

Procesi kreiranja politike za mlade počeli su početkom 2000-ih godina kada se započelo sa izradom prve nacionalne strategije za mlade i izradom zakonodavnog okvira. Donošenjem Zakona o savjetima mladih 2007. godine uspostavljen je zakonodavni okvir za uključivanje i sudjelovanje mladih u društvu kroz konstituiranje savjeta mladih. Okvir za donošenje ovakvog tipa zakonskog rješenja činili su Nacionalni program djelovanja za mlade 2003. – 2008 te Europska povelja o sudjelovanju mladih u životu na lokalnoj i regionalnoj razini (1993). Najčešći oblik sudjelovanja mladih predstavljaju savjeti mladih koji djeluju pri lokalnoj i područnoj samoupravi i osnovna uloga im je savjetovanje lokalnih i područnih predstavničkih tijela o pitanjima od interesa za mlade. Iako im je to zakonska obaveza, brojne jedinice lokalne i područne samouprave nisu osnovale savjete mladih. Nedavno istraživanje utvrdilo je nizak postotak aktivnih savjeta što upućuje na manjkavu provedbu Zakona, te nezainteresiranost mladih da se kandidiraju u ova tijela što ukazuje na njihovu nedovoljnu informiranost o mehanizmima putem kojih mogu utjecati na procese donošenja odluka u svojim zajednicama (Buković, Miošić, 2012).

Najčešći vaninstitucionalni oblik sudjelovanja mladih u društvenim procesima predstavlja angažman mladih u civilnom sektoru, odnosno organizacijama mladih i za mlade.

Na nacionalnom nivou, temeljni strateški dokument u području politike za mlade je, trenutno važeći, Nacionalni program za mlade 2009-2013 (NPM). Ovaj dokument obuhvaća različite mjere i akcije u okviru tematskih područja koje imaju za cilj unaprijediti položaj i poboljšati kvalitetu života mladih.

Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine kao jedno od poglavlja navodi „Aktivno sudjelovanje mladih u društvu“. Pod aktivnim sudjelovanjem mladih u društvu podrazumijevaju se sve one aktivnosti na različitim područjima svakodnevnog života koje pridonose društvenoj integraciji mladih (Ilišin, 2003). Kroz Nacionalni program za mlade problematiziraju se pitanja poput sudjelovanja mladih u lokalnoj politici, pravo izlaska na izbore u dobi od 16 godina, rad u udrugama, volontiranje te različite institucionalizirane oblike sudjelovanja mladih u društvu poput osnivanja Vijeća mladih, Savjeta mladih i Parlamenata mladih. Zapaženo je da su mlade žene slabije

zastupljene u lokalnim vlastima – prema istraživanju Vlaste Ilišin iz 2006. Godine 27,3% od svih mladih u lokalnim vlastima čine žene.

Iako je analiza stanja, temeljena na istraživanjima, ukazala na podzastupljenost mladih u tijelima formalnog političkog odlučivanja, posebno mladih žena, niti jedna predložena mjera ne odnosi se na povećanje zastupljenosti mladih žena. Generalno, predložene mjere u području aktivnog sudjelovanja mladih u društvu tretiraju mlade kao homogenu kategoriju ne referirajući se specifično na različite skupine mladih i poboljšanje njihove društvene i političke participacije (npr. mladi s invaliditetom i pripadnici/e nacionalnih manjina, itd.)³. Nacionalni program za mlade, kao ni lokalni programi za mlade ili planovi rada Savjeta mladih kao što će se dalje vidjeti, ne predviđaju niti jednu mjeru za unaprjeđenje sudjelovanja mladih u predstavničkim tijelima na lokalnoj, regionalnoj ili državnoj razini, mada konstatiraju malu zastupljenost mladih u njima. Kao glavni instrument aktivnog sudjelovanja mladih u donošenju odluka, kako na nacionalnoj tako i na lokalnoj razini, vide se Savjeti mladih⁴.

Na lokalnom nivou, Bijelić i Gergorić (2013) analizirale su dokumente iz 16 županija⁵. Ovi dokumenti na različite načine vide sudjelovanje mladih u društvu te ih Bijelić i Gergorić (2013) svrstavaju u nekoliko kategorija:

- 1) Dokumenti koji vide sudjelovanje mladih u društvu kroz savjete mladih smatraju da se aktivno sudjelovanje mladih u društvu postiže putem poboljšanja položaja i rada Savjeta mladih, koja može ali i ne mora, uključivati suradnju s različitim tijelima vlasti, s drugim Savjetima mladih, te s udrugama mladih i za mlade. U ovu kategoriju ulazi najveći broj analiziranih dokumenata, njih 9.
- 2) Dokumenti koji vide sudjelovanje mladih u društvu kroz angažman u civilnom društvu i izgradnju civilnog društva najčešće podrazumijeva poticanje osnivanja udruga, financiranje udruga i sl. U ovu kategoriju ulazi samo jedan dokument i to onaj Istarske županije.
- 3) Dokumenti koji vide sudjelovanje mladih kroz institucionalne promjene. Glavni način na koji će se povećati aktivnost mladih u društvu je putem različitih institucionalnih promjena (osnivanje Vijeća mladih, Savjeta mladih, Parlamenta mladih, razni Centri za suradnju civilnog i javnog sektora i sl.). U ovu kategoriju ulaze dokumenti 3 županije.
- 4) Dokumenti usmjereni na sudjelovanje mladih kroz senzibilizaciju za aktivno sudjelovanje u društvu. Ovi dokumenti vide aktivno sudjelovanje mladih u društvu kao cilj koji se može postići ako se promijeni percepcija mladih i ostatka društva o poželjnosti njihovog sudjelovanja u društvu. U ovu kategoriju ulaze dokumenti iz dvije županije: Krapinsko-zagorske županije, Dubrovačko-neretvanske županije te Grada Zagreba.

Analiza je pokazala da se svi dokumenti u različitom opsegu bave temom aktivnog sudjelovanja mladih u društvu. Iako dokumenti sadrže mjere i aktivnosti vezane uz aktivno sudjelovanje mladih u društvu vidljivo je ne postojanje rodne perspektive te sukladno tome dokumenti ne predviđaju

³ Mladi s invaliditetom i pripadnici/e nacionalnih manjina nisu spomenuti u poglavlju „Aktivno sudjelovanje mladih u društvu“ Njihova se situacija problematizira kroz socijalnu politiku, gdje neke mjere imaju za cilj uključivanje mladih s invaliditetom. Mladi pripadnici/e nacionalnih manjina i njihovi problemi tematiziraju područja poput “Obrazovanje i informatizacija”, “Zapošljavanje i poduzetništvo” i sl.). Primjetno je da dokument sustavno kroz različita područja ne promatra mlade kao heterogenu populaciju.

⁴ Nacionalni program za mlade, područje 5, mjera 2

⁵ Od toga, 11 županija je dostavilo programe rada savjeta mladih, 4 županije su dostavile županijske programe djelovanja za mlade dok je Grad Zagreb, kao posebna administrativna cjelina, dostavio Gradski program djelovanja za mlade.

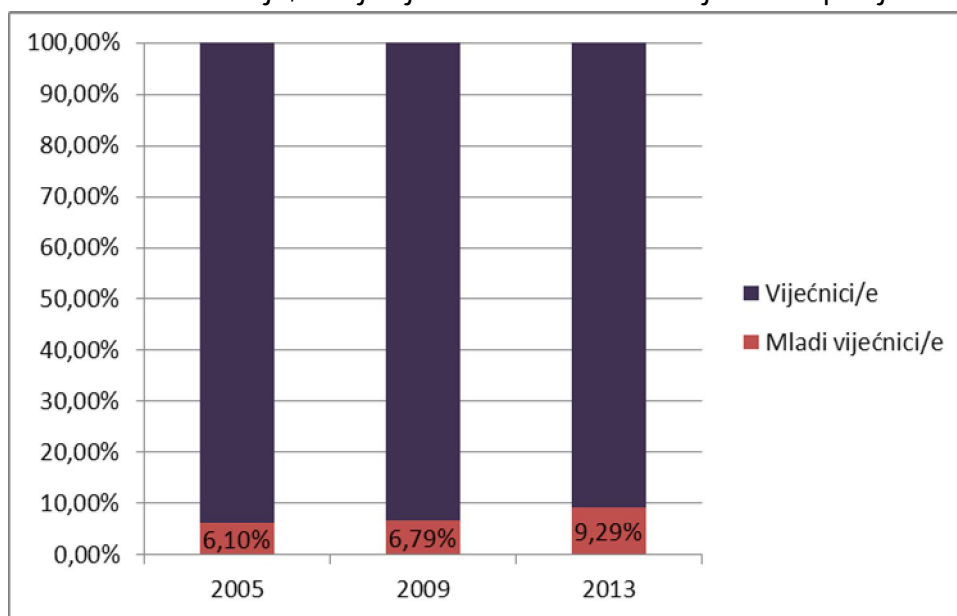
mjere koje bi promovirale zastupljenost mladih žena u lokalnim tijelima odlučivanja.

Iznimku predstavlja dokument Krapinsko-zagorske županije koji jedini uključuje i rodnu dimenziju ali samo u području obrazovanja (kroz edukacijsko-prevencijski rad s mladima). Program se referira na pitanje dekonstrukcije rodnih stereotipa kroz mjeru usmjerenu na programe prevencije nasilja u partnerskim odnosima mladih (Bijelić, Gergorić, 2013).

Većina dokumenata promatra mlade kao homogenu skupinu predlažući mjere koje se odnose na „mlade“ bez uvažavanja njihovih specifičnosti i razlika. U području aktivnog sudjelovanja mladih u društvu, jedan dio analiziranih dokumenata na deklaratornom nivou spominje „mlade s invaliditetom“, „pripadnike nacionalnih manjina“, „etničke skupine“, „učenike i studente“. Međutim, predložene mjere i aktivnosti ne donose specifične mjere/aktivnosti usmjerene na različite skupine mladih koji bi rezultirali njihovom većom društvenom participacijom (Bijelić, Gergorić, 2013).

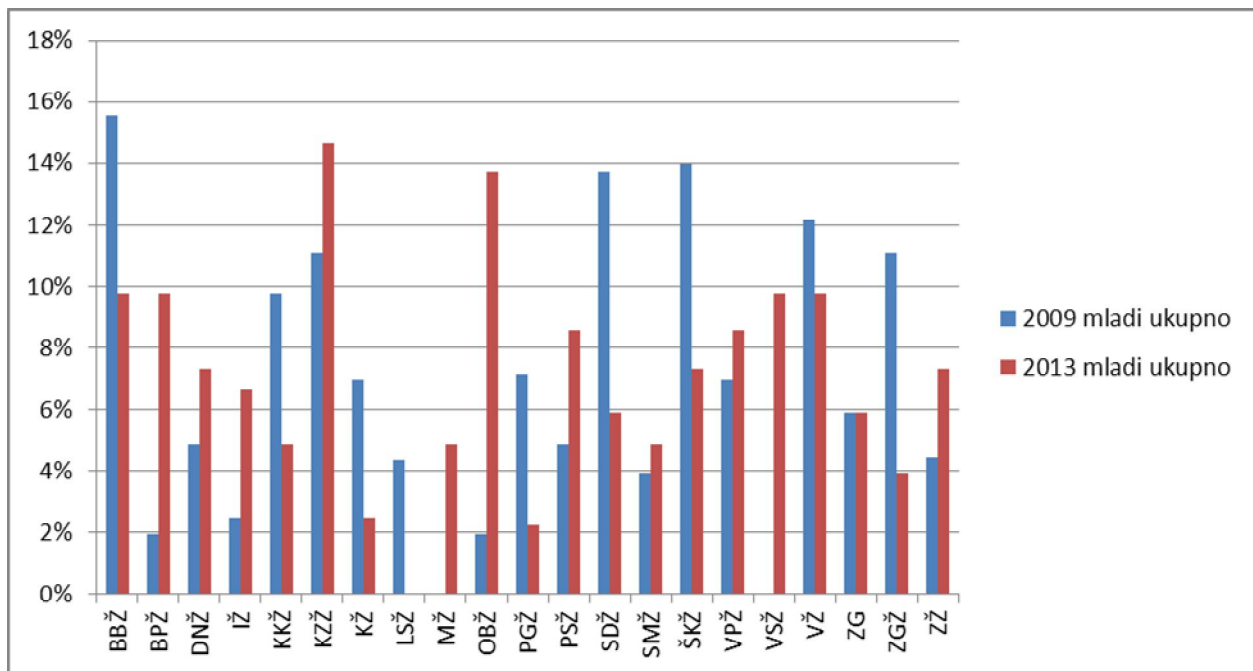
4. Rodna analiza mladih u županijskim skupštinama

Nakon lokalnih izbora 2005. godine u Županijskim je skupštinama udio mladih iznosio je 6,1%. 2009. godine na dan konstituiranja Županijskih skupština u Županijskim je skupštinama sjedilo 6,79% mladih. 2013. godine direktan mandat osvojilo 7,08% mladih, no nakon konstituiranja Županijskih skupština, udio mladih iznosi 9,29%. Prikupljeni podaci pokazuju da je troje mladih stavilo svoje mandate u mirovanje, dok je njih čak 15 ušlo kao zamjene u Županijske skupštine.

Udio mladih u Županijskim skupštinama 2005., 2009. i 2013. (grafikon)

2009. godine najviše je mladih bilo u županijskoj skupštini Bjelovarsko-bilogorske županije (15%), Šibensko-kninske županije (14%) i Splitsko-dalmatinske županije (14%), a niti jedan mladi vijećnik/ca nije izabran u Međimurskoj županiji i Vukovarsko-srijemskoj županiji. 2013. godine najviše je mladih vijećnika/ca u Požeško-slavonskoj županiji (16%), Krapinsko-zagorskoj županiji (15%) te Osječko-baranjskoj županiji (14%), dok niti jedan mladi vijećnik/ca nije član/ica županijske skupštine u Ličko-senjskoj županiji.

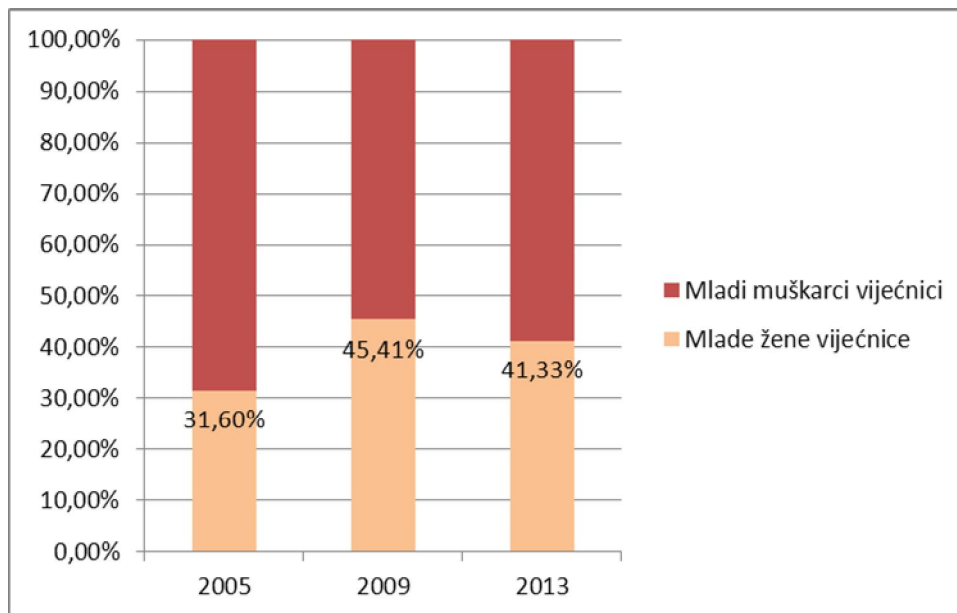

Mladi vijećnici/e u županijskim skupštinama

Kada gledamo zastupljenost mladih prema njihovoj pripadnosti političkim strankama, onda nailazimo na sljedeće podatke. Najviše je mladih članova i članica županijskih skupština 2009. godine bilo iz HDZ-a (31% ukupnog broja), zatim SDP-a (27%), dok su treća najbrojnija skupina mladi iz ostalih - neparlamentarnih stranaka (16%). 2013. godine⁶ iz HDZ-a je ukupno 28% svih mladih vijećnika/ca dok SDP-ov udio pada na 17%. Treći je HSS sa udjelom od 13% mladih HSS-ovaca u ukupnom broju mladih županijskih vijećnika/ca. Nažalost za 2009. godinu nemamo podatke o ukupnom broju vijećnika/ca HDZ-a i SDP-a, pa ne možemo usporediti udio mladih u ukupnom broju vijećnika/ca tih stranaka što bi nam pokazalo u okviru koje stranke mladi imaju više prostora za sudjelovanje. Za 2013. godinu imamo pak podatke za koalicije okupljene oko tih stranaka. Ti podaci ukazuju da mladi među svim vijećnicima izabranima sa koalicijskih lista okupljenih oko SDP-a čine oko 6% vijećnika/ca, dok mladi među vijećnicima izabranim sa koalicijskih lista okupljenih oko HDZ-a čine 8% vijećnika/ca. Najviše je mladih vijećnika/ca u redovima Laburista – 15% i HDSSB-a – 13%.

Relativno pozitivni element vezan uz sudjelovanje mladih u odlučivanju je uravnotežena zastupljenost mladih žena u grupi mladih koji participiraju u donošenju odluka. U istraživanju iz 2005. godine, mlade žene su činile 31,6% svih mladih članova/ica županijskih skupština, dok su prema našim podacima mlade žene 2009. godine činile 45,41% mladih vijećnika/ca. 2013. godine dolazi do manjeg pada u udjelu na 41,33%. No, istovremeno žene su 2009. godine činile svega 23,13% vijećnika/ca u županijskim skupštinama, a taj je udio čak i smanjen 2013. godine na 20,69%. Mlade žene među ženama čine znatno brojniju grupu, nego što mladi muškarci čine među muškarcima. Primjerice, 2009. godine mlade su žene činile oko 13% svih žena u skupštinama, a 2013. godine 14%, dok su mladi muškarci 2009. godine činili tek 4%, a 2013. godine 5% svih muškaraca u županijskim skupštinama.

6 Ovdje nedostaju podaci po strankama za Osječko-baranjsku županiju i Šibensko-kninsku županiju.

Mladi muškarci i mlade žene u županijskim skupštinama 2005., 2009. i 2013. (grafikon)

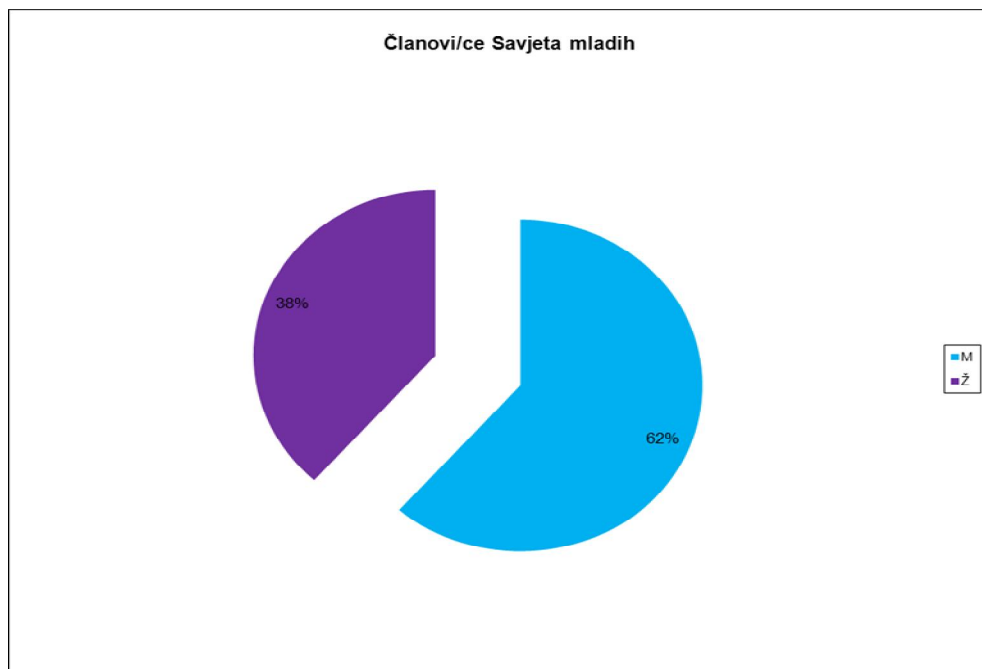
Što se tiče političkih stranaka, SDP koji ima statutarne kvote za mlade i žene kandidira više mladih žena nego mladih muškaraca (52% - 48%, 2009. godine). Kod HDZ-a je obrnuto, oni kandidiraju više mladih muškaraca nego žena (70%-30%, 2009. godine). Zanimljiv je HSS koji od 7 mladih vijećnika/ca ima 6 mladih žena (85%). Nažalost ove podatke ne možemo usporediti s istraživanjem dr.sc. Vlaste Ilišin jer je u tom istraživanju promatran udio mladih generalno među svim stranačkim članovima/cama skupštine, jedino sto možemo primijetiti jest da je primjerice IDS u županijskoj skupštini 2005. među svojim članovima/cama imao gotovo 10% mladih, 2009. nije imao niti jednu mladu osobu, da bi opet 2013. godine udio mladih među IDS-ovim vijećnicima opet dolazi na 10%. I tu dolazimo do mogućeg problema. Mladi politički angažirani ljudi najčešće svoj put prolaze od organizacije mladih pri političkoj stranci i zahvaljujući tom svojem angažmanu budu smatrani mladima i zastupnicima mladih i onda kada više to i nisu po svojoj dobi. Na neki način u ranim 30-im godinama bivaju nagrađeni za svoj dugogodišnji angažman u organizaciji mladih te de facto, iako stranka vjeruje da kandidira mlade, zapravo ostavlja mlade po dobi nezastupljenima i tako „preskoči“ pojedinu generaciju. Nešto slično tome se pokazalo kada smo 2009. godine analizirale zastupljenost mladih u gradskoj skupštini grada Zagreba. Čak 7 zastupnika/ca izabranih u gradsku skupštinu 2009 godine bilo je starije od 30, a mlade od 35 godina i svih sedam su u dugogodišnji mladi aktivisti i aktivistkinje (Broz, 2009).

5. Rodna analiza sastava županijskih savjeta mladih

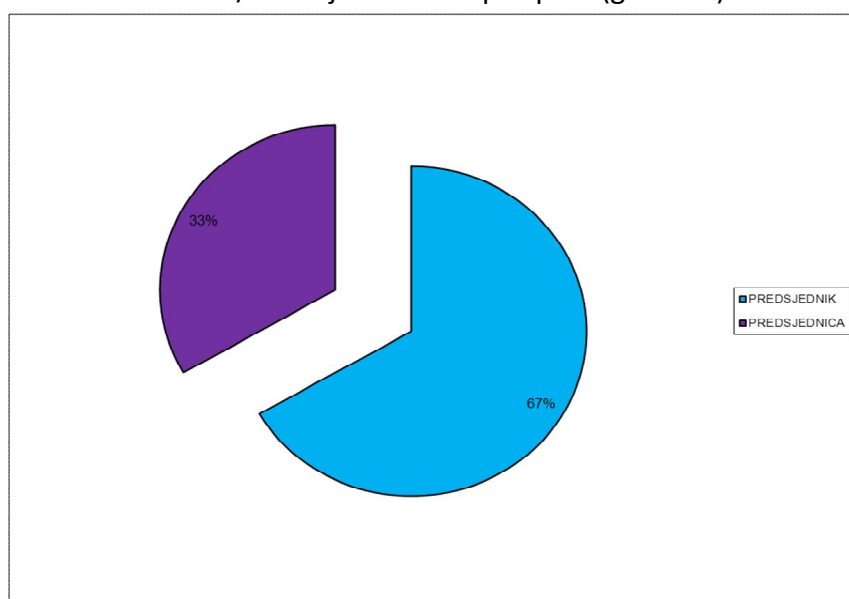
Osim u predstavničkim tijelima, mladi sudjeluju u radu savjeta mladih temeljem Zakona o savjetima mladih kojeg je 2007. godine donio Hrvatski sabor. Riječ je o savjetodavnim tijelima koja djeluju pri lokalnoj i područnoj samoupravi. Primarna uloga savjeta mladih je savjetovanje lokalnih i područnih predstavničkih tijela o pitanjima od interesa za mlade. Njihove članove i članice, na prijedlog registriranih organizacija mladih i za mlade, bira predstavničko tijelo lokalne odnosno područne samouprave. Upravo je poticanje rada Savjeta mladih jedna od mjera Nacionalnog programa za mlade koja ima za cilj unaprijediti aktivno sudjelovanje mladih u društvu. Jednako tako, brojni županijski programi za mlade također kao jednu od mjera za aktivno sudjelovanje mladih u društvu vide poticanje rada Savjeta mladih. Iako je Zakonom predviđeno da sve jedinice

lokalne i područne (regionalne) samouprave osnuju Savjete mladih, zbog nedostatka sankcija za nepoštivanje Zakona mnoge jedinice lokalne samouprave to nisu učinile. No, Savjete mladih osnovale su sve jedinice područne (regionalne) samouprave odnosno županije (Buković, Miošić, 2012).

Rodna analiza sastava županijskih Savjeta mladih je pokazala da mlade žene čine 38% članova/ica savjeta te je gotovo doseguta uravnotežena zastupljenost mladih muškaraca i žena. No, kada gledamo predsjednike/ce savjeta mladih, onda vidimo da su svega 33% predsjednika/ca savjeta mladih žene. Nekoliko je problematičnih županija gdje su mlade žene značajno podzastupljene, npr. Bjelovarsko-bilogorska, Istarska, Osječko-baranjska, Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska, Varaždinska i Virovitičko-podravska. Mladi muškarci čine manje od 40% članova Savjeta mladih samo u Savjetu mladih Karlovačke županije.

Članovi/ce Savjeta mladih po spolu (grafikon)

Predsjednici/e Savjeta mladih po spolu (grafikon)

6. Iskustva mladih žena u procesima odlučivanja

Vežano uz podatke o uravnoteženoj zastupljenosti mladih žena koje participiraju u donošenju odluka u predstavničkim tijelima područne (regionalne) samouprave, odnosno županijskim skupštinama, javljaju se tri moguća objašnjenja činjenice da mlade žena među mladima participiraju u većoj mjeri nego žene generalno. Jedno je da mlade žene više participiraju u političkim aktivnostima, da su one same, ali i mladi kao grupa, manje opterećene patrijarhalnim rodnim ulogama odnosno da populacija mladih koja se politički aktivira, a koja je ujedno i visoko obrazovana, ima rodno ravnopravnije stavove. Drugo objašnjenje je da se stavljanjem mlade žene na listu zadovoljavaju obje kvote – i za mlade i za žene te samim time "štede" mjesta za muškarce. Treće potencijalno objašnjenje je da u društvu u kojem su mlade žene shvaćane kao ukras, sastavljači lista su skloni na taj način "ukrasiti" liste⁷.

Prema mišljenju aktivnih mladih žena putevi ulaska mladih žena u svijet politike i društvenog angažmana su vrlo različiti i obuhvaćaju raspon od: želje za promjenom društva i vlastitim doprinosom u tom procesu, zatim obiteljske tradicije društvenog djelovanja, samoorganiziranjem kroz udrugu mladih ili poticaj od strane već aktivnih vršnjaka/vršnjakinja (Bijelić, Gergorić, 2013).

Kao razloge nedovoljne zastupljenosti mladih žena u tijelima odlučivanja navode se stereotipno viđenje žena i neravnopravan položaj koji zauzimaju u društvu, ali i neprovođenje mehanizama poput kvota koji bi omogućili ravnopravno sudjelovanje žena iako postoji i određen odmak uz kritičko propitivanje kvota (Bijelić, Gergorić, 2013). Neravnopravan položaj i odnos prema ženama manifestira se kroz omalovažavanje, ignoriranje i seksističke komentare što ukazuje na prisutnost muške dominacije, nadmoći i kontrole.

Iskustvo sudionica fokus grupe koje su opisale Bijelić i Gergorić (2013) pokazuje da mlade politički aktivne žene djeluju u okolini koja rodnu ravnopravnost doživljava ili kao nešto već postignuto ili da postoji distanciranost, najčešće mladih aktivnih žena, od teme rodne ravnopravnosti zbog negativnih konotacija koje ova tema nosi te da je bavljenje temom rodne ravnopravnosti dugotrajan i zahtjevan proces koji uključuje senzibilizaciju i edukaciju, prvenstveno muškaraca ali i žena u tijelima odlučivanja.

7. Zaključak

Politike za mlade na nacionalnom i lokalnom nivou, kako su ustanovile Bijelić i Gergorić (2013), ne prepoznaju važnost i potrebu aktivnog sudjelovanja mladih žena u društveno-političkim procesima niti predviđaju mjere za postizanje istog. Sukladno tome rodna ravnopravnost ne prepoznaje se kao vrijednost i opće dobro koja treba biti sastavni dio policy dokumenta.

Mlade žene u grupi mladih ravnopravnije participiraju u donošenju odluka na regionalnoj razini nego kada gledamo žene u općoj populaciji. No, podatak kako je broj mladih žena predsjednica županijskih Savjeta mladih ispodprosječan te da je ipak veća vjerojatnost da će mlade žene biti podzastupljeni spol, kao i iskustva mladih žena (Bijelić, Gergorić, 2013), pokazuje da još uvijek

⁷ Neke od izjava mladih žena u istraživanju Bijelić i Gergorić (2013) potvrđuju ovu tezu, primjerice: „Teško je jer je to muški svijet i onda komentara ne nedostaje: 'Lijepo ju je za vidjeti', 'Lijepo mirišiš', 'Pa cijeli dan je tu i ona se zrihtala' i važno je to kako sam se zrihtala a ne što imam za reći“.

postoji potreba za osnaživanjem mladih žena za preuzimanje ključnih pozicija u procesima donošenja odluka i za radom na postizanju rodne ravnopravnosti u društvu.

Mladi ljudi često smatraju da je pitanje rodne ravnopravnosti riješeno što značajno usporava napredak u još mnogim pitanjima koja su za žene u društvu otvorena – seksizam u medijima, diskriminacija u svijetu rada, rodno uvjetovano nasilje, stalna prijetnja seksualnim i reproduktivnim pravima i druga. Ova pitanja moraju biti dio širih društvenih i strukturalnih promjena koje uključuju promjene u rodnim odnosima u smjeru ostvarenja pune rodne ravnopravnosti između žena i muškaraca.

8. Literatura

Bijelić N., Gergorić M. (2013). *Mlade žene mijenjaju svijet: Rezultati istraživanja u Republici Hrvatskoj*. Zagreb:CESI

Broz, T. (ur.) (2007). *Preporuke za povećanje političke participacije žena*. Zagreb: CESI

Broz, T. (2009). *Sudjelovanje mladih u politici Grada Zagreba*. Zagreb: CESI

Broz, T. (ur.) (2011). *Ženski glasovi u parlamentarnim izborima 2011*. Zagreb: CESI

Buković N., Miošić, N. (2012): *S kim i kako lokalne vlasti surađuju*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

Ilišin, V. (1999). *Mladi na margini društva i politike*. Zagreb: Alinea.

Ilišin, V. i Radin, F. (ur.) (2002). *Mladi uoči trećeg milenija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

Ilišin, V. (ur.) (2005). *Mladi Hrvatske i europska integracija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

Ilišin, V. (2006). *Mladi u lokalnoj vlasti u Hrvatskoj*. Zagreb: DIM

Ilišin, V. i Radin, F. (ur.) (2007). *Mladi: problem ili resurs*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

Ilišin, V.; Bouillet, D.; Gvozdanić, A.; Potočnik, D. (2013) *Mladi u vremenu krize: Prvo istraživanje IDIZ-a i Zaklade Friedrich Ebert o mladima*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, Friedrich Ebert Stiftung.

Miharija M. i Kuridža B. (2011) *Mišljenja i stavovi djece i mladih u Hrvatskoj, istraživanje o dječjim pravima među djecom osnovnoškolskog uzrasta – rezultati*. Zagreb: UNICEF.

Radin-Štimac, H. (2007) *Politička participacija žena i rodna (ne) osviještenost mladih*, u Ilišin, V. i F. Radin (ur.), *Mladi: problem ili resurs*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja